

De veldwachters van Ramsdonk (1830-1977)

François van der Jeught

Vooraf

Het lag voor de hand dat de bijdrage over *Drie generaties veldwachters te Nieuwenrode (Kapelle-op-den-Bos)*¹ om een vervolg vroeg en dat dus ook de voormalige veldwachters van Ramsdonk en Kapelle-op-den-Bos voor het voetlicht zouden worden gebracht.

Deze bijdrage handelt over de veldwachters van Ramsdonk in de periode 1830 tot 1977 en bestrijkt m.a.w. een periode van ongeveer 150 jaar. De veldwachters van Ramsdonk, Kapelle-op-den-Bos en Nieuwenrode overleefden de fusie van gemeenten in 1976 nog ongeveer tien jaar. Dan hield hun bestaan definitief op. In 1987, in zitting van 23 november, besliste de gemeenteraad van Kapelle-op-den-Bos om het politiekorps van het landelijke type zoals dit genoemd werd, en dus bestaande uit veldwachters en een hoofdveldwachter, om te schakelen naar een politiekorps van het stedelijke type, m.a.w. naar een dienst onder leiding van een politiecommissaris-korpschef.²

Het is vooral dank zij Daniël Van Riet³ dat deze bijdrage is tot stand gekomen: hij deed in de loop van 2007 hiervoor heel wat opzoekingen. Hij bezocht ook enkele familieleden van de voormalige veldwachters, waardoor hij nog interessante gegevens vernam en (mooie) foto's ter beschikking kreeg.⁴ Ook naar die familieleden gaat mijn dank uit.

1

F. VAN DER JEUGHT, *Drie generaties veldwachters te Nieuwenrode (Kapelle-op-den-Bos)*, 't Ridderke, 20ste jg., nr. 3, 2005, p. 85-92.

2

Deze dienst ging in 2002 op in de nieuwe politie-organisatie: een geïntegreerde politie gestructureerd op twee niveaus met 196 lokale politiediensten (zowel ééngemeente- als meergemeentezones) en een federale politie. De gemeente Kapelle-op-den-Bos maakt sindsdien deel uit van de omschrijving van de lokale politie van de meergemeentezone Kapelle-op-den-Bos – Londerzeel – Meise.

3

Daniël Van Riet is inspecteur bij de lokale politie van de politiezone Kapelle-op-den-Bos – Londerzeel – Meise en was voordien agent bij de gemeentepolitie van Kapelle-op-den-Bos.

4

Het zijn: Maria Van den Bergh, schoondochter van veldwachter Willem Van den Bossche, Willem Van den Bossche, petekind van veldwachter Willem Van den Bossche en Maria Plaskie, dochter van veldwachter Jean-Baptist Plaskie. Met dank ook aan Lodewijk Van den Brande voor zijn foto als veldwachter in uniform.

De veldwachters van Ramsdonk in de periode 1830 – 1977 (fusie van gemeenten)

De eerste *garde-champêtres* in onze regio werden a.h.w. in het leven geroepen door het decreet van 28 september – 6 oktober 1791, *concernant les biens et usages ruraux et la police rurale*. Deze *Loi Rurale* stelde vanaf 14 december dat jaar de dienst van de *garde-champêtre* in bij de gemeenten, onder het gezag van de vrederechters en onder het toezicht van de gemeentelijke officieren, de burgemeester en schepenen. Hierdoor kwam het de gemeenteraden toe om hen al dan niet te benoemen en om hun wedde te bepalen. Het kenteken van hun functie was een metalen plaat op de arm met de vermelding *La Loi*, de naam van de gemeente en de naam van de veldwachter. *Le directoire du département* legde hun bewapening vast om zich te kunnen verdedigen. Hun processen-verrbaal hadden bewijskracht tot het tegendeel kon bewezen worden, dienden bevestigd te worden en neergelegd bij de vrederechter van het kanton of bij één van zijn vervangers.

Crimineel onderzoek gebeurde onder leiding van de vrederechter door officieren van de *gendarmerie*. Het decreet van 20 *Messidor An III* (8 juli 1795) beval de instelling van de veldwachters in alle landelijke gemeenten. De gemeenteraad diende kandidaten voor te dragen, die dan door de *sous-préfect* van het district benoemd werden. Wat betreft de bevoegdheden wijzigde dat jaar ook wel wat. Op 25 december 1795 werden *Les codes des délits et des peines* van 3 *Brumaire An IV* van toepassing. De lokale gebruiken in de rechtspleging werden afgeschaft. De veld- en boswachters, die hulpagenten waren van de vrederechters, mochten enkel lichte overtredingen opsporen, waarvan de straffen niet meer bedroegen dan drie dagen gevangenis. De politiecommissarissen en veldwachters werden aangesteld als officieren van gerechtelijke politie.

Door de wet van 25 *Fructidor An IX* mochten vanaf 1801 de veldwachters bij de landelijke politie nog enkel gekozen worden uit voormalige militairen van ieder arrondissement. Het burgerlijk wetboek van 21 april 1806 bepaalde dat de veldwachter de bewaker was van de fruitoogst. De *gendarmerie* controleerde de veldwachters en bij decreet van 11 juni 1806 konden de officieren en onderofficieren van de *gendarmerie* de veldwachters opeisen om opsporingen te verrichten.

Tijdens de periode van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, bewoog er eigenlijk weinig op het vlak van de (re)organisatie van de landelijke politie.

Wie in Ramsdonk in de periode tot de Belgische onafhankelijkheid de veldwachter was, kon voorlopig niet worden teruggevonden. Het is uit de gemeenteraadsbeslissing van Ramsdonk van 14 januari 1833, dat we vernemen wie toen de veldwachter was.

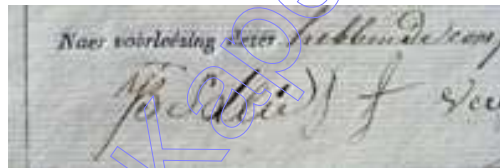
1. **Pierre Jean Van Tolhuijsen** was veldwachter van Ramsdonk, tot hij bij beslissing van de gouverneur van Brabant van 7 januari 1833 uit zijn functie werd ontheven.

De districtscommissaris verzocht het gemeentebestuur van Ramsdonk bij brief van 10 januari 1833 om zonder uitstel drie kandidaten-veldwachter voor te dragen om onder hen een opvolger te kunnen kiezen. De gemeenteraad weerhield in

zitting van 14 januari 1833 als eerste kandidaat Gerard Van Ingelgom, een landbouwer, dan 44 jaar, wonend in de gemeente, die niet in het leger had gediend, maar verder alle kwaliteiten bezat en een goede levenswandel had om veldwachter te worden. De tweede kandidaat was Jean Baptiste Sollie, de derde Jean Baptist Verhasselt, landbouwer, 49 jaar, wonend in Ramsdonk. De gouverneur koos de tweede kandidaat.

2. **Jean Baptist Sollie**, (°Ramsdonk, 9 februari 1802). Hij was een zoon van Guillielmus Sollie en Joanna Maria Verbesselt. Bij zijn voordracht tijdens de gemeenteraadszitting van 14 januari 1833 was hij 31 jaar. Hij was kleermaker, woonde in Meise en bezat *...les qualités requises pour deservir convenablement la place dont is est question, attendu qu' il est d' une bonne conduite, qu' il possède les connaissances locales exigées, qu' il est suffisamment instruit pour les besoins de cette place...* Gedurende vijf jaar had hij gediend in het 15de infanteriebataljon.

Maar blijkbaar was hij kort voordien al in functie als veldwachter van Ramsdonk. Inderdaad, op 8 januari 1833 deed hij in deze functie mee de aangifte bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van het overlijden van Virginie Vergaelen, vijf maanden oud, dochtertje van Maria Theresia Vergaelen, 27 jaar, dienstmeid. Het was zijn eerste aangifte.

Handtekening van Jean Baptist Sollie onder de overlijdensakte van 8 januari 1833 (BS Ramsdonk).

Jean Baptist Sollie huwde Elisabeth Van den Eede. Hij overleed op 21 februari 1860 omstreeks 19.30 uur *omtrent het Kasteel*, dit is het kasteel van Houtem in Ramsdonk. De vraag blijft open wat de oorzaak van zijn dood was of in welke omstandigheden dit gebeurde. Hij was 58 jaar en in functie als veldwachter. Zijn broer Joannes Sollie deed de volgende dag de aangifte van zijn overlijden.

De gemeenteraad van Ramsdonk droeg in spoedvergadering van 24 februari 1860 drie kandidaten voor om Jean Baptist Sollie op te volgen. Egide De Maeijer was de eerste kandidaat, die kort daarop zal benoemd worden. De tweede was Henri Louis Van den Brande (°Ramsdonk, 5 april 1827), landbouwer en wonend in Ramsdonk, die gedurende 10 jaar had gediend in het 12de Linieregiment. De derde kandidaat was Jean Baptist Lemmens, landbouwer, wonend in Ramsdonk.

3. **Egide De Maeijer**, (°Ramsdonk, 2 juni 1826), zoon van Petrus De Maeijer en Cornelia Van Muijlder. Hij was een landbouwer en woonde in Ramsdonk in Het Vinneken bij zijn ouders. De gemeenteraad van 24 februari 1860 weerhield hem als eerste kandidaat, ... *lequel est d' une forte constitution, d' une très bonne conduite et d' une très bonne moralité, sait lire et écrire...* Hij had gedurende 10 jaar gediend in een genieregiment en bezat *une connaissance parfaite de la commune par de fréquentes relations avec les habitants...*

Enkele dagen later, op 28 februari 1860 deed hij mee aangifte op de burgerlijke stand van het overlijden van Fransiscus Maria Ghislenus Moens, pachter en burgemeester van Ramsdonk. Hij was de vorige dag overleden. Egide De Maeijer wordt in deze akte nog vermeld als landbouwer.

A close-up photograph of a handwritten signature in cursive script, which reads 'Egide De Maeijer'.

Handtekening van Egide De Maeijer onder de overlijdensakte van 28 februari 1860 (BS Ramsdonk).

De eerste overlijdensakte waarin hij als veldwachter wordt vermeld, was deze van 25 augustus 1860. Die dag deed hij samen met zijn vader de aangifte van het overlijden van zijn moeder Cornelia Van Muijlder. Zij overleed de dag voordien en was 57 jaar.

Egide De Maeijer overleed drie jaar later, op 20 maart 1863, als veldwachter in het ouderlijk huis. Hij was 36 jaar en was ongehuwd gebleven. Zijn broer Henricus Ludovicus, dan 25 jaar, deed de aangifte van zijn overlijden samen met de buur Philippus Van Gompel, een landbouwer.

Tijdens de gemeenteraadszitting van 22 april 1863 werden volgende drie kandidaten weerhouden: als eerste Henri Louis Van Den Brande, die zich opnieuw had aangeboden voor het ambt, als tweede Pierre Jean (Pieter Jan) Van den Bossche, die zou gekozen worden, en Philippe Plaskie, een landbouwer, als derde kandidaat.

4. **Pieter Jan Van den Bossche**, (Wolvertem, 13 november 1838), was een zoon van Josephus Van den Bossche en Elisabeth Herbosch.

Hij werd in de raadszitting van 22 april 1863 weerhouden als tweede kandidaat en uiteindelijk aangesteld als de nieuwe veldwachter. Hij was landbouwer en woonde in Ramsdonk. De secretaris noteerde in het verslag van de raad dat Pieter Jan Van den Bossche *est d' une bonne conduite et d' une bonne moralité, sait lire*

et écrire... Hij is soldaat geweest in een linieregiment en op dat ogenblik met onbepaald verlof. De gouverneur van Brabant benoemde hem als veldwachter. De gemeenteraad nam de beslissing om op haar kosten te zorgen voor zijn uitrusting: een *tunique*, een *pantalon* en een kepie, *considérant que le nouveau garde champêtre doit être pourvu des effets d'habillement indispensables à l'accomplissement de son service...*

Drie jaar later, op 21 november 1866 huwde hij Melania De Wachter. Op 14 december 1870 werd hun zoon Guillielmus (Willem) geboren, later Egidius genoemd.

Het nieuwe landelijk wetboek van 7 oktober 1886 werd van kracht en hief de decreten op van 26 september – 2 oktober 1791 en van 9 juli 1795. Er diende minstens één veldwachter in elke landelijke gemeente te worden aangesteld. De veldwachters moesten onder het gezag van de burgemeesters, meewerken aan de uitvoering van de wetten en reglementen over “de politie”, alsook tot de handhaving van de openbare orde en de rust. De veldwachters stelden van toen af in eigen naam proces-verbaal op. De afschriften werden met de pen overgeschreven in processen-verbaalboeken. Het landelijk wetboek regelde de jaarwedde van veldwachters volgens de klasse van gemeente. Het uniform was van groene kleur. De veldwachters moesten altijd *den kepi* dragen als kenteken. Hun bewapening was vastgelegd in artikel 5: een vuurwapen van het type *carabijn-comblain* en een bajonet-sabel. Het gemeentebestuur moest zorgen voor het wapen en het uniform.

Pieter Jan Van den Bossche

Pieter Jan Van den Bossche bleef veldwachter van Ramsdonk tot in 1899 of begin 1900. Zijn bijnaam was “Wannes”. Hij overleed als gepensioneerd brigadier-veldwachter op 7 april 1907 in zijn woning aan de *Steenweg naar Thisselt*, nr. 7. Zijn zoon Willem Van den Bossche, die hem als veldwachter van Ramsdonk was opgevolgd, deed de aangifte, samen met de buur Pieter Clijmans, een barbier.

5. **Willem Van den Bossche**, (°Ramsdonk, 14 december 1870). In de volksmond werd hij “De Geet” genoemd wat zeer waarschijnlijk verwees naar “Egidius”, zoals hij in akten van de burgerlijke stand wordt vermeld. Hij huwde Joanna Catharina De Smedt en werd als veldwachter van Ramsdonk aangesteld eind 1899 of begin 1900⁵, waardoor hij zijn vader opvolgde.

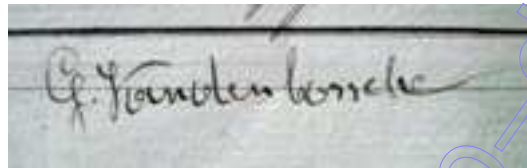
Voor hij veldwachter werd, had hij gedurende drie jaar in “de zilver” gewerkt in Hemiksem. Hij loste schepen die zilvererts aanvoerden, wat zwaar werk was. Zijn loon bedroeg toen 3 frank per dag, driemaal meer dan o.a bij het bedrijf De Naeyer. Iedere dag, en dit zes van de zeven dagen, stapte Willem Van de Bossche

⁵

Het register van de beraadslagen van de gemeenteraad met de notulen uit die jaren is niet bewaard in het archief.

van Ramsdonk naar Hemiksem. Dat was drie uur heen en drie uur terug. Een werkdag telde toen tien uur.

De eerste maal dat hij in zijn functie als veldwachter van Ramsdonk aangifte deed van een overlijden was op 19 februari 1900. Het was het overlijden, daags voordien, van Karel Van Crombruggen, 13 dagen oud, het zootje van zijn zuster Barbara Van den Bossche en Joannes Baptist Van Crombruggen.

A close-up photograph of a handwritten signature in dark ink on a light-colored document. The signature reads 'G. Van den Bossche' in a cursive script.

Handtekening van *Guillaume* Van den Bossche onder de overlijdensakte van 19 februari 1900 (BS Ramsdonk).

Tijdens een tyfusedemie in Ramsdonk, vermoedelijk in 1917, kreeg Willem Van den Bossche de opdracht om al de besmette kledij en lakens op te halen om ze te verbranden. Hij raakte zelf besmet en nadien gans zijn familie. Hij kreeg toen dagelijks hulp van zijn broer Frans Van den Bossche, die veldwachter was in Grimbergen.⁶

⁶

Frans Van den Bossche (°Ramsdonk, 1 juli 1872), huwde Louisa Mensalt en overleed in Grimbergen op 20 juli 1941.

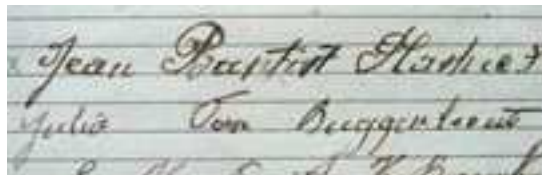

Willem Van den Bossche

Over de aanleiding waarom Frans zich als veldwachter aanbood, gaat het verhaal dat hij op een dag gras aan het maaien was met een sikkel. Hij vernam dat ergens in de buurt was ingebroken waarop hij zijn sikkel weggooidde en uitriep: “Nu geef ik mij aan als veldwachter van Grimbergen”, wat ook gebeurde.

Willem Van den Bossche overleed op 29 juli 1928, in zijn woning aan Stichelaar, nr. 4. Hij was nog in functie als veldwachter van Ramsdonk. Zijn broer Jozef Van den Bossche, melkhandelaar en later maalter van Ramsdonk, deed de aangifte van zijn overlijden.

6. **Jean Baptist Plaskie**, (°Ramsdonk, 19 maart 1898). Hij was een zoon van Franciscus Plaskie en Coleta Pinnock. Jean Baptist Plaskie huwde in Ramsdonk op 12 september 1925 Rosalia Julia Van Buggenhout, de dochter van schepenen Jan Van Buggenhout.

Handtekening van Jean Baptist Plaskie en van Rosalia Julia Van Buggenhout onder hun huwelijksakte van 12 september 1925 (BS Ramsdonk).

Tijdens de gemeenteraadszitting van 21 september 1929 werd Jean Baptist Plaskie als veldwachter voorgedragen.

Jean Baptist Plaskie met zijn echtgenote.

Jean Baptist Plaskie bleef veldwachter tot in 1963, tot hij op 1 april dat jaar op pensioen ging.

Naar aanleiding van de viering van zijn gouden bruiloft met Julia Van Buggenhout op 12 september 1975, verscheen in de lokale pers een mooi artikel met een familiefoto onder de titel: "Veldwachter vierde gouden bruiloft te Ramsdonk". De redacteur D.R. schreef dat hij *een zachtmoedige wetsdienaar was, die liever een berisping gaf dan zijn boekje boven te halen. In de oorlog tijdens de bezetting heeft hij vele mensen, bijzonder kleine landbouwers geholpen. Hij kon het niet over zijn hart krijgen dat sommigen hun enig varken moesten inleveren,...* In het begin van zijn loopbaan was zijn vrouw Julia Van Buggenhout verplicht een kruidenierswinkelje op het Vinneke open te houden, omwille dat het loon van de Ramsdonkse veldwachter te weinig was om zijn gezin de kost te geven.

Jean Baptist Plaskie overleed in Ramsdonk op 26 december 1978.

7. **Lodewijk Van den Brande** (°Ramsdonk, 14 maart 1934, zoon van Petrus Joannes Constantinus Van den Brande en Maria Ludovica De Mol). Lodewijk Van den Brande begon zijn loopbaan bij de toenmalige PTT en werd kort nadien perscorrespondent. Na zijn legerdienst werd hij persfotograaf. Na 14 jaar bij de posterijen te hebben gewerkt bood hij zich aan als kandidaat-veldwachter in Ramsdonk. Hij werd op 1 december 1964 aangesteld en trad in functie op 1 januari 1965. Hij mocht zijn “bijberoep” als persmedewerker blijven uitoefenen.

Lodewijk Van den Brande

Lodewijk Van den Brande was de laatste veldwachter van de gemeente Ramsdonk. Kort na de fusie van gemeenten bepaalde de gemeenteraad van Kapelle-op-den-Bos in zitting van 18 februari 1977 zijn politiekader op drie veldwachters. **Emiel Van den Brande** van Nieuwenrode, **Lodewijk Van den Brande** van Ramsdonk en **Frans Vergaelen** van Kapelle-op-den-Bos werden herbenoemd in hun functie.

Nawoord

Lodewijk Van den Brande bleef veldwachter tot in juni 1977, zes maanden na de fusie, om freelance beroepspersfotograaf te kunnen zijn. Hij was in die functie aanwezig tijdens het Heizeldrama in 1985, wat hem bijzonder heeft aangegrepen en nog steeds is bijgebleven.⁷ Lodewijk Van den Brande was na zijn loopbaan als veldwachter ook gemeenteraadslid van Kapelle-op-den-Bos.

De drie veldwachters werden in de loop van jaren na de fusie van gemeenten opgevolgd door **Jean Craen, Etienne De Valck, Jean Schaerlaeken, Victor Somers** (die benoemd werd tot hoofdveldwachter), en **René Van den Brande**.

In de loop van 1987 besliste het gemeentebestuur om van de landelijke politie over te stappen naar een gemeentepolitie van het stedelijke type, dus onder de leiding van een politiecommissaris. Op 1 juli 1988 legden zij hun eed af in handen van burgemeester Leo Peeters en kregen zij hun nieuwe graad. Aanvankelijk werden zij benoemd tot agenten van de gemeentepolitie en behoorde hierdoor het ambt van veldwachter, na een periode van ca. 200 jaar, voorgoed tot het verleden.⁸

Mechelen, 27 maart 2008

François Van der Jeught
Brusselsepoortstraat 4
2800 Mechelen

7

P. BUELENS, *Heizeldrama was ergste belevenis uit mijn carrière*, interview van Lodewijk Van den Brande in *Gazet van Antwerpen*, 14 maart 2008.

8

In 1989 was Marie-Louise Lamberts de administratieve bediende bij de politie van Kapelle-op-den-Bos. François Van der Jeught (de auteur van deze bijdrage), voordien adjunct-politiecommissaris in Mechelen, werd de eerste (en laatste) politiecommissaris van de gemeentepolitie van Kapelle-op-den-Bos. In de periode 1989-2001 werden drie politieagenten aangeworven: Daniël Van Riet, Alexandra Vermeulen en Edwin Willekens. Bert Verlinden werd de tweede bediende.